

Obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
30 kap. 5 § kyrkoordningen

X har i en skrivelse till Ansvarsnämnden gjort en anmälan med anledning av tillåtligheten för en biskop att inneha sysslor vid sidan av sin ordinarie tjänsteutövning.

X har anfört att hans anmälan gjordes i anslutning till TV-programmet "Uppdrag granskning" och tillägger följande. "Programmet pekar på en uppenbar oklarhet i kyrkans regelverk och principer för prästers och biskopars rätt till betalda arbetsuppgifter vid sidan av ordinarie tjänst. Det är därför av allmänt intresse att Ansvarsnämnden prövar frågan inom sitt kompetensområde. Då jag personligen blev utpekad i programmet vill jag delge nämnden både något om bakgrunden som kan vara av principiellt intresse och hur jag har resonerat.

Mellan åren 1985 - 1995 var jag direktor för Kyrkans Arbetslivsinstitut där biskop L var ordförande. Min tjänst som 1:e stiftsadjunkt var placerad i institutet och alla intäkter av verksamheten gick självklart dit. Ls efterträdare som biskop i Stockholm, K, ansåg dock att institutet stred mot principen om att all verksamhet skulle utgå från församlingarna, och lade därför ner institutet och drog in min tjänst. Någon församling som ville överta verksamheten fanns dock inte. Behoven av etisk rådgivning, föreläsningar och utbildning inom företagsvärlden snarare växte än avtog dock efter nedläggningen, och för att möta detta behov startade jag företaget HumanKonsult AB X tillsammans med min hustru B, som är läkare och mycket anlitad för föreläsningens verksamhet. I enlighet med min prästkallelse längtade jag dock efter att även ha ett altare och fick år 1996 en domkyrkokomministertjänst i Uppsala domkyrkoförsamling, men var från denna tjänstledig på halvtid för att kunna fortsätta även med en verksamhet inriktad mot företagsvärlden. Också om intäkterna väsentligt översteg komministerlönen gjordes detta inte av snöd vinning, utan som ett sätt att kunna möta stora grupper av både kyrkotillhöriga och icke-tillhöriga som vi sällan eller aldrig såg i kyrkan; en något naiv kanske, men allvarligt menad och mycket efterfrågad form av mission. Uppdelningen mellan vad jag gjorde inom vigningstjänsten och som konsult var dock tydlig. Kyrkliga handlingar, själavård, krisbearbetning och allt annat som låg inom församlingens område gjordes i tjänsten, medan konkurrensutsatt verksamhet på annan ort utfördes inom företagets ram. Detta var för övrigt en princip Konkurrensverket hade poängterat redan då Arbetslivsinstitutet startades; offentliga medel fick inte användas inom konkurrensutsatt verksamhet, utan skulle faktureras på de villkor som gällde inom området.

2001 utsågs jag till domprost i Stockholm och deklarerade då att jag skulle avsluta konsultverksamheten, men att vissa uppdrag som jag påbörjat behövde en uppföljning som jag avsåg att utföra på lediga dagar. Detta var både min biskop och mitt kyrkoråd informerade om och hade godkänt. Omfattningen var dock ytterst liten och inverkade inte menligt på min tjänst.

2003 blev jag vald till biskop i Y och fick samma fråga som ställdes i programmet: 'kan du fortfarande åka omkring och föreläsa', vilket jag naturligtvis besvarade nekande. Det var självklart att uppdraget som biskop inte kunde rymma något 'åkande omkring och föreläsa'. Företaget var i princip vilande, men hade och har ändå vissa intäkter från hustruns föreläsningar, royalty för böcker och avkastning av kapital härrörande från den fastighet bolaget ägde i Nacka, men sålde i samband med mitt tillträde som biskop. Kostnader för bokföring och revision kvarstår dock ändå.

Som biskop finns heller varken tid eller avsikt att bedriva näringsverksamhet. Under min biskopstid, hittills 3½ år, har jag dock gjort sammanlagt fem undantag, alla utförda på lediga dagar och utanför mitt eget stift. Seminariet om kommunutveckling i Finspång som nämns i programmet är ett typfall. Det var en tillämpning av en metodisk genomgång av medborgarnas livskvalitet jag under min aktiva tid hade lanserat, innefattande en genomgång av både det fysiska, psykiska, sociala, existentiella och andliga välbefinnandet hos kommuninvånarna. Det var av stort intresse hos mig att se hur metoden tillämpades och kommunen värdade till mig att medverka. Ett särskilt eventbolag ordnade konferensen och tog betalt av deltagarna. Jag ansåg inte att jag kunde göra detta som biskop i Y och såg heller ingen anledning att avstå från ersättning. Principen om att kyrkan inte skall konkurrera

med övriga aktörer på andra villkor än de kommersiella var här avgörande, inte intäkten i sig.

Min fråga till nämnden är alltså om det kan anses att jag har agerat mot något regelverk eller annars olämpligt på ett sätt som i väsentlig mån har skadat mitt eller kyrkans anseende. Jag är medveten om att jag alltid är biskop, men har i ifrågavarande fall inte verkat inom vigningstjänsten och var civilklädd. Den kompetens som efterfrågades hade inget att göra med mitt uppdrag som biskop och utfördes utanför mitt eget stift och på ledig tid. Min almanack är offentlig och var utlagd på nätet; i den stod 'ledig dag'."

Ansvarsnämnden inhämtade i ärendet yttrande från Biskopsmötet. I yttrandet anfördes följande. "Ansvarsnämnden har begärt Biskopsmötets yttrande i ärendet, dels generellt och dels med avseende på biskop Xs redogörelse för sina sidouppdrag.

Biskopsmötet prövar inte enskilda biskopars ämbetsutövning, men vill anföra följande principiella synpunkter:

Biskopen är i ämbetshänseende alltid biskop efter vigningen – dvs. även under semester, annan ledighet och efter pensioneringen, vilket ställer särskilda krav på biskopens omdöme och integritet. När en biskop i Svenska kyrkan innehar anställning som biskop i ett stift utförs tjänsten dels i stiftet, dels för Svenska kyrkan som helhet i biskopsmötet, kyrkomötet med mera. Lön utbetalas av Svenska kyrkan genom stiftet.

Biskopsmötets inställning är att för de uppdrag biskopen utför på nationell nivå, i Sverige eller utomlands, har biskopen rätt till ersättning för havda kostnader, kost och logi. Detta utges av nationell nivå, stiftet eller annan. När biskopen fullgör uppdrag i annat stift sker detta efter samråd med det stiftets biskop och i förekommande fall med information till pastor logi.

Biskopen kan inväljas och sitta i styrelser eller stiftelser etc. ex officio eller efter särskilt inbjudan. När det gäller mer omfattande uppdrag och eller större arvoden kommer i framtiden samråd att ske med biskopsmötet.

Biskopens verksamhet skall i möjligaste mån vara transparent och öppenhet skall tillämpas."

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (Robert Schött, Eva Brunne och Kerstin Bergman) anförde i beslut den 18 juni 2007:

Svenska kyrkans ansvarsnämnd är ett särskilt organ tillsatt av Kyrkomötet. Ansvarsnämnden skall självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen.

Enligt 10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen skall Ansvarsnämnden pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

I egenskap av tillsynsorgan får Ansvarsnämnden med tillämpning av 57 kap. 3 § kyrkoordningen även utan anmälan ta upp frågor om hur biskoparna utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften.

Ansvarsnämnden skall med tillämpning av 30 kap. 4 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon har övergett Svenska kyrkans lära, genom egen ansökan begär det eller har utträtt ur Svenska kyrkan.

Ansvarsnämnden får med tillämpning av 30 kap. 5 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om biskopen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon fått veta under bikt eller enskild själavård,
3. på grund av sjukdom eller annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Bestämmelsen i 8 kap. 1 § kyrkoordningen anger vilka uppgifter en biskop har. Enligt 6 kap. 2 §

tredje stycket kyrkoordningen skall biskopen utifrån sina avgivna vigningslöften på eget ansvar fullgöra sina uppgifter. Bestämmelserna anger de formella ramarna för biskopens uppdrag.

Frågan är om Xs uppdrag som har redovisats i ärendet har varit tillåtna att inneha vid sidan av den ordinarie tjänsteutövningen. Av utredningen framgår att det hittills inte funnits reglerat, vare sig genom särskilda inomkyrkliga bestämmelser eller i form av riktlinjer, om och i så fall i vilken utsträckning det har varit tillåtet med sidouppdrag. Med hänsyn till det hittillsvarande oklara läget i fråga om tillåtligheten av sidouppdrag kan X inte anses ha agerat på ett sådant sätt att han i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Enligt vad som har upplysts i ärendet har Biskopsmötet som gemensamma riktlinjer antagit vad som ovan anförts i yttrandet till Ansvarsnämnden. Vad som fortsättningsvis kommer att vara tillåtna respektive icke tillåtna sidouppdrag blir alltså beroende av den praxis som kommer att utbildas på området.

Xs anmälan föranleder mot bakgrund av ovanstående inte någon åtgärd från Ansvarsnämndens sida.

Ansvarsnämndens beslut: Xs anmälan ger inte anledning till åtgärd av Ansvarsnämnden.

Ärendenummer: AN 2007/1

Beslut 4/2007